



Protinga širdis įgyja išmanymo, išmintingųjų ausis jo budriai ieško. /Patarlių 18,6/

**2017 m. rugsėjis** Vilniaus ev. reformatų parapijos tarybos informacinis leidinys **Nr. 9 (181)**

Leidžiamas nuo 1998 m. lapkričio mėn. ISSN 2029-512X (internete ISSN 2424-4341)



<http://ferbaneyouthcafe.com/how-to-enrich-your-family-relationships/>

## NEATEIKIME Į BAŽNYČIĄ VIENI, BE VAIKŲ AR ANŪKŲ!

LELB kunigo habil. dr. Dariaus Petkūno pamokslas  
pagal Morkaus evangelijos 7, 31-37

Ar kada nors mes pagalvojome, kaip pasikeistų gyvenimas, jeigu staiga nustotume girdėti ir kalbėti? Turbūt kiekvienas žinome žmonių, turinčių tokią negalią – ar nuo gimimo, ar dėl įvairių ligų. Ją turintis žmogus atsidėkotų kaip tik galėtų gydytojui, kuris jį pagydytų. Todėl mes galime įsivaizduoti tą džiaugsmą, kurį patyrė tas sunkiai kalbėjęs kurčius. Jis turėjo šlovinti Dievą Jėzaus asmenyje, nes jį išgydė ne gydytojas stebuklingais vaistais, bet pats Dievas savo prisilietimu.

Ši negalią turintį žmogų Jėzus išgydė Dekapolio srityje. Tai buvo ne žydų, o pagonių žemė, nusidriekusi dešinėje Jordano upės pusėje. Ji buvo vadinama Dekopoliu dėl

dešimties joje įsikūrusių miestų, iš kurių žymiausias – Sirijos sostinė Damaskas. Jėzus kartą jau buvo apsilankęs toje srityje. Ten Jis iš vieno apstėto vyro išvarė demonus, kurie, jį palikę, apniko kiaules. Tos metėsi nuo skardžio į ežerą ir prigėrė, todėl žmonės, pagauti baimės, prašė Jėzaus palikti šį kraštą.

Dabar Jėzus vėl atėjo į Dekapolį. Žmonės Jį pažino ir atvedė pas Jį sunkiai kalbantį kurčių, prašydami ant jo uždėti ranką. Jėzus pasivedė jį į šalį, pirštais palietė jo ausis ir liežuvį, ir tarė *Efata*, tai yra: *Atsiverk*. Jo klausia atsivėrė ir atsirišo liežuvio ryšys, ir jis pradėjo kalbėti.

Išgydydamas šį žmogų, Jėzus ne tik padovanojo jam pilnavertį gyve-

nimą, bet parodė, kad Jis yra Mėsi-  
jas. Kurčiųjų ir aklųjų išgydymas –  
tai Senojo Testamento pranašų  
paskelbti būsimos Mėsi-  
jos ženklai. *Tą dieną kurčiai išgirs knygos žodžius,  
aklieji praregės iš savo niūrios tam-  
sybės*, – taria pranašas Izaijas. Jėzuje  
išsipildė šios pranašystės. *Keliaukite  
ir apsakyskite Jonui [Krikštytojui],  
ką čia girdite ir matote*, – tarė Jėzus:  
*aklieji praregi, raišieji vaikščioja,  
raupsuotieji apvalomi, kurtieji girdi,  
mirusieji prikeliami, vargdieniams  
skelbiama Geroji naujiena*.

Nors mes turime kalbos ir klau-  
sos dovaną, mums irgi reikia, kad  
Jėzus asmeniškai ištartų *Efata*. Iš  
tikrųjų kiekvienam žmogui reikalin-  
gas Jėzaus žodis *Atsiverk*, nes žmo-  
gus šiame pasaulyje gimsta su įgim-  
tąja nuodėme. Dėl jos jis užgimsta  
šiame pasaulyje ne su šypsena, o  
verkdamas ir nuo gimimo patiria  
skausmą, liūdesį ir būsimą mirtį.  
Kaip prie to Dekapolio kurčiojo, taip  
ir prie mūsų asmeniškai turi prisi-  
liesti Dievas.

Senovės krikšto apeigose kuni-  
gas turėdavo paliesti kūdikio dešinę  
ausį ir ištarti žodžius: *Efata*, tai yra  
*atsiverk*. Tai simboliškai paliudy-  
davo, kad Krikštas yra ta valanda,  
kurioje pirmą kartą prie žmogaus  
prisiliečia Dievas. Jėzus savo kry-  
žiaus auka krikšte nuėmė nuo mūsų  
įgimtosios nuodėmės paveldėtą am-  
žiną pasmerkimą ir pražūtį, ir pado-  
vanojo amžinojo gyvenimo pažadą.  
Krikšte Dievas atgimdė per vandenį  
ir Šventąją Dvasią, nuplovė nuodė-  
mes ir atvėrė duris į savo Karalystę.

Kartą vienas žmogus paklausė,  
kodėl Dievas, kuris kalbėjo prana-  
šams, o Mozei – ypatingu būdu iš  
degančio krūmo, šiandien tyli? Jam  
buvo atsakyta, kad Dievas kalba,  
bet mes Jo nesiklausome. Kiekvieną  
sekmadienį Dievas kalba bažnyčio-

je savo Žodžiu, tačiau dalis žmonių neateina Jo išgirsti. Krikšte jie gavo Šventosios Dvasios dovaną, tačiau nustojo ja naudotis, nes Dievo Žodis ir Šventoji Dvasia veikia kartu.

Todėl labai svarbu nuo mažumės vaikus vesti į bažnyčią. Tėvai neturėtų ateiti į Dievo namus vieni, be atžalų, nes be Dievo Žodžio vaikai liks dvasiškai kurti ir ims svyruoti tikėjime. Paprastai kalbant, sekmadienis su Dievo Žodžiu bažnyčioje turi tapti jų gyvenimo dalimi. Neateikite į bažnyčią vieni, be vaikų ar anūkų!

Evangelija sako, kad mūsų ausys pasiliks kurčios Dievui ir liežuvio ryšys surištas tol, kol asmeniškai neateisime klausytis garsiai skelbiamo Dievo Žodžio. *Kaipgi įtikės tą, apie kurį negirdėjo?! Kaip išgirs be skelbėjo?* – klausia apaštalas Paulius, ir priduria: *juk tikėjimas iš klausymo, klausymas kai skelbiamas Kristaus žodis*. Kristus per Jo Žodžio skelbėjus savo pirštais paliečia mūsų ausis ir liežuvį ir taria mums asmeninį *Efata*. Tada mes pradėdame šauktis Viešpaties vardo, o kiekvienas, kuris šaukiasi *Viešpaties vardo, bus išgelbėtas*.

Atvertomis ausimis ir atrištu liežuvio mes išpažįstame savo nuodėmes. Dievas savo Žodžiu sako, kad mes esame nusidėjėliai, bet visiems, jas išpažįstantiems, pažada atleidimą bei malonę. Atrištu liežuvio mes giedame Dievui giesmę, išpažįstame tikėjimą. Tuomet mes daugiau nebeklausime, kodėl Dievas nekalba, nes Jį patys girdime ausimis ir išpažįstame lūpomis.

Jėzus šiandien mus paliečia savo ranka per žemiškas malonės priemones. Krikšte per vandenį, skaitiniuose ir pamoksle per garsiai skelbiamą Dievo Žodį. Altoriaus (Dievo Stalo – reformatų tikėjime) sakramento duonoje ir taurėje Jis su mumis susivienija savo kūnu ir krauju. Tai ir yra Jėzaus *Efata*, per kurią Jis mums padovanoja amžinąjį gyvenimą.

Jėzus nenorėjo, kad jį sektų minios kaip po duonos padauginimo. Nuodėminga prigimtis pirma siekia žemiškų vertybių. Dvasinių dalykų žmogus pradeda troškinti tik po asmeninio Jėzaus prisilietimo. Todėl Jėzus Dekapolio žmonėms, kurie į

Jėzų ėmė žvelgti kaip į gerąjį gydytoją, paliepė niekam to nepasakoti. Ir vis dėlto, kuo labiau Jis draudė, tuo jie plačiau Jį skelbė.

Mums, tikintiesiems, kurių dvasinė klausia atvėta ir liežuvio ryšys atrištas, šie žmonės galėtų būti pavyzdžiu. Tikintieji neturi likti nebylūs, bet pasidalinti su kitais žinia apie mūsų Išganytoją ir Jo darbus, pakviesti savo artimą ateiti į bažnyčią sekmadienį. Dievo dėka piktžodžiautojas pradeda šlovinti Dievą, *Saulius* tampa *Pauliumi*. Būkime kaip tie dekapoliečiai, kurie aplinkiniams skelbė Gerąją žinią apie Jėzų Kristų, padėkime savo artimui atrasti Dievą. Atvertomis dvasinėmis ausimis jis nebesakys, kad Dievas nekalba, bet pats pradės Jį girdėti ir noriai Jo klausysis bei šlovins. Taip jis gaus amžinąjį gyvenimą, o amžinasis gyvenimas – tai pažinti Tave, vienintelį tikrąjį Dievą, ir Tavo siųstąjį Jėzų – Mesiją. Amen.

2017-09-03

Kun. habil. dr. Darius Petkūnas  
Iš [www.liuteronai.lt](http://www.liuteronai.lt)

## Žmogus pokyčių akivaizdoje Druskininkuose

Druskininkai – poilsio ir pramogų miestas? Šis teiginys skamba lyg savaime suprantama tiesa, ypač vasarą. Visgi šio stereotipo nepabūgo Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčia ir Druskininkų evangelinė bažnyčia, rugpjūčio 21 d. *Grand SPA* salėje pasiryžusios suburti Bažnyčios ir visuomenės istorija besidominčius druskininkiečius bei miesto svečius į Reformacijos 500 metų sukačią skirtą renginį-diskusiją *Žmogus pokyčių akivaizdoje*, kuriame Reformacijos temą nagrinėjo Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios gen. superintendentas kun. TOMAS ŠERNAS ir LEU Istorijos fakulteto docentas dr. DEIMANTAS KARVELIS.

Kas gi yra Reformacija ir ką ji davė visuomenei? Skirtingos Bažnyčios, istorikai, politikai, šia tema besidomintys žmonės pateikia visą atsakymų ir juos pagrindžiančių argumentų spektrą. Tad prieš pradėdamas diskusiją dr. Deimantas Karvelis priminė susirinkusiesiems universalų įvykių ar reiškinių vertinimo kriterijų, apie kurį rašoma ir Šventajame Rašte (Mt 12, 33) – *medis pažįstamas iš vaisių*. Kokie Reformacijos vaisiai subrendo to meto

visuomenėje ir galbūt išliko iki šių dienų? Pasak Deimanto Karvelio, Reformacijos įtaką galima nagrinėti dviem aspektais: vienas – tai poveikis Bažnyčiai, tikintiesiems, žmonėms, kurie ieško Dievo, o kitas – poveikis valstybei, visuomenei, t. y. tai visuomenės daliai, kuriai tikėjimas nėra toks svarbus. Abiem atvejais Reformacijos vaisiai yra gausūs ir įvairūs.

D. Karvelis taip pat teigė, kad Reformacija nebuvo nei nauja, nei

antikatalikiška, nors dažnai ji apibūdinama būtent taip. Reformacija išlaisvino žmogaus sąžinę ir tikėjimą, o Renesansas, kuris ėjo šalia, išlaisvino žmogaus protą. Per visą krikščionybės istoriją atsirasdavo žmonių, kurie troško tikėjimo tyrumo ir autentiškumo, ir Liuteris buvo vienas iš jų. Dievo Žodyje jis rado lemtingą raktą, kuriuo savo kartai plačiai atvėrė bažnyčios duris. Labai taikliai tai apibūdino vokiečių poetas Henrichas Heinė: *Liuteris mus, ►*



► *europiečius, vėl sugrąžino prie tyros krikščionybės, privertė savo kojomis atsistoti ant Dievo duotos žemės ir jaustis vertingais prieš Dievą.*

Pasak kunigo Tomo Šerno, Liuteris nukreipė žmogaus žvilgsnį į Šventąjį Raštą ir į savo paties širdį. To meto Bažnyčios nuostata *Daryk taip, ir būsi išganytas* neskaitino kelti klausimų. (Beje, tai ir šiandien yra esminė islamo nuostata, ji išlikusi ir Katalikų bažnyčioje). Reformatoriai paragino kiekvieną žmogų mąstyti: *Kuo aš tikiu ir kodėl?* Tikėjimas ir išganymas iš institucinio tapo asmeniškais.

Reformacija vėl sugrąžino tikėjimą, kuris remiasi tik neregimais dalykais. Vystydamas šią mintį, T. Šernas teigė, kad evangelikas tam tikra prasme yra nesaugus – jis negali pasitikėti *stebuklingomis* relikvijomis ar *amžinomomis* regimomis institucijomis, o gali remtis tik Dievo Žodžiu. Toks subjektyvumas ir, net galima sakyti, vienišumas, skatina evangelikus mokytis, studijuoti ir asmeniškai ieškoti Jėzaus, kaip savo kelio. Protestantiško gyvenimo būdo ir tikėjimo pagrindas yra penki *postulatai* – *solos*:

***sola Scriptura*** – tik tai Šventasis Raštas yra gyvenimo pagrindas,

***solus Christus, sola gracia*** – tik tai Kristaus auka ir Jo malonė yra išganyimo pagrindas,

***sola fide*** – evangelikas neturi ko pačiuo pinėti, tad gali pasitikėti tik neregimais dalykais,

***Soli Deo gloria*** – niekas negali prisiimti sau Dievo šlovės.

Kalbėdamas apie ilgalaikį Reformacijos poveikį visuomenei, T. Šernas perfrazavo beveik pranašiską Jono Kalvino mintį – jei žmonės nuoširdžiai tikės Dievą, jie geriau dirbs ir bus sąžiningesni, taigi neišvengiamai praturtės, o praturtėję neišvengs pagundų nusigręžti nuo Dievo. Protestantiškų Europos šalių (pvz.: Skandinavijos) istorija šiandien tai patvirtina – tai vienos turtingiausių, tačiau tuo pat metu ir vienos sekuliariausių šalių. Šalys, kurios kažkada buvo statomos ant Evangelijos pamato, šiandien pasitiki savimi.

Dr. D. Karvelis priminė, kad atsakymas į klausimą *Kas yra tikrasis turtas?* – ką daugiausia davė Reformacija – skamba jau 62-oje Liuterio tezeje: tikrasis Bažnyčios turtas (o šiandien galima sakyti ir tikrasis visuomenės turtas) yra šventoji Dievo šlovės ir gailėstingumo Evangelija. Tikrasis turtas ir tikroji galybė slypi ne apčiuopiamuose, bet nematerialiuose dalykuose. Ne Martynas Liuteris, o tik Dievo jėga pajėgė susprogdinti Europą.

Šiandien sunku iki galo suvokti dar vieno Reformacijos vaisiaus reikšmę – tai Šventojo Rašto sugrąžinimas Europai, jo vertimai bei leidimas nacionalinėmis kalbomis. Reformacija paskatino tikinčiuosius pradėti mąstyti, o mąstančius – pradėti tikėti. Gilinantis į tai, kaip Šventasis Raštas gali būti pritaikytas žmogaus kasdienybėje, gimė protestantiška teologija, filosofija, ekonomika... Reformacija nebuvo

sektantiškas, uždaras sambūris, iškėlęs vieną kitą tezę, bet milžiniškas dvasinis sąjūdis, kuris tuo pat metu buvo labai arti kiekvieno žmogaus, t. y. geriau negu bet kas to meto pasaulyje galėjo padaryti tikėjimą kiekvieno žmogaus gyvenimą keičiančia jėga.

Kun. T. Šernas pabrėžė, kad evangeliškas tikėjimas ne tik asmeniškasis, bet ir skatinantis atsakomybę – evangelikui šioje srityje niekas negali nurodinėti, o tik patarti. Per kartas asmeninės atsakomybės dvasia įsišaknija visuomenėje ir išlieka net tuomet, kai nebelieka ją pagimdžiusio tikėjimo – tokios visuomenės pavyzdys galėtų būti viena sekuliariausių Europos šalių – Estija.

Ar Lietuva turi viltį? Deimantas Karvelis pastebėjo, kad jau prieš 500 metų buvo žmonių, kurie tikėjo, jog Lietuva gali tapti protestantiška. Paradoksalu, bet, rodos, labiausiai to norėjo ne patys lietuviai, o kai kurie mūsų kaimynai – Jonas Kalvinas, rašęs teologinius laiškus Lietuvos didikams, ar Prūsijos kunigaikštis Albrechtas, kuris įkūrė Karaliaučiaus universitetą ir vylėsi, kad bent Žemaitija taps liuteroniška. Tuo metu tai neįvyko, tačiau Evangelija paliko gilų pėdsaką mūsų tautoje. Tad galbūt prasmingiau būtų formuluoti klausimą taip – kiek vilties ir pasitikėjimo turime kiekvienas iš mūsų? Ar tikime, kad Dievas yra numatęs pašaukimą kiekvienam žmogui ir kiekvienai tautai? Ar tikime, kad *Jėzus Kristus vakar, šiandien ir per amžius yra tas pats* (Hbr 13, 8)?

Baigiantis diskusijai, kurią jos dalyviai šmaikščiai pavadino *užstalės pokalbiais* (M. Liuterio namuose nuolat rinkdavosi ne viena dešimtis žmonių, kuriuos teologijos daktaras vaišindavo ir su jais diskutuodavo), kun. Tomas Šernas ir dr. Deimantas Karvelis atsakė į susirinkusiųjų klausimus.

**Dalia Janušaitienė**  
Perspausdinta iš  
[www.reformacija500.lt](http://www.reformacija500.lt)

# K. Daugirdas taps Emdeno (Vokietija) mokslinės J. Laskio bibliotekos vadovu

Žymaus XVI a. reformatų teologo, Brastos Biblijos vertimo į lenkų kalbą komisijos nario Jono Laskio vardu pavadintoje Emdeno (Vokietija) bibliotekoje bręsta dideli pokyčiai. Nuo lapkričio 1 d. šiai Bibliotekai pradės vadovauti Lietuvos evangelikams reformatams gerai žinomas habilituotas mokslų daktaras kunigas KĘSTUTIS DAUGIRDAS.

Emdeno mieste, esančiame šiaurės vakarų Vokietijoje, įsikūrusi mokslinė biblioteka saugo įžymių teologų bei kitų svarbių visuomenės veikėjų raštus, datuotus net Reformacijos ištakose – XVI amžiuje.

Kęstutis Daugirdas, parašęs disertaciją apie vieną garsiausių Lietuvos reformatų Andrių Volaną, buvo vienas iš 20 kandidatų, padorėjusių užimti šias pareigas. *Atrinkus šešis kandidatus, mes greitai priėjome prie vieningos nuomonės – jei tik šis žmogus sutiks, mes jį priimsime*, – sakė Bažnyčios prezidentas Martinas Heimbucheris. Su nauju vadovu jis sieja nuostabias perspektyvas tolimesniam Bibliotekos vystymuisi. *Turime naują mokslinį vadovą, pasiryžusį dirbti visu profesiniu pajėgumu ir pilnu darbo krūviu*, – džiaugėsi M. Heimbucheris.

Tarptautiniu lygiu pripažinta ir mokslininkų vertinama Biblioteka su nauju direktoriumi priešakyje planuoja tolesnius projektus Šiaurės Europos reformatų konfesijos kultūros tyrinėjimo ir atitinkamų šaltinių edukacijos srityje. Be to, K. Daugirdas į Emdeną atsiveža DFG (Vokietijos Tyrinėjimų Bendrijos) fi-

nansuojamą projektą, kurio tikslas – suskaitmeninti 2000 laiškų, parašytų 1580–1750 metais. Šiuose laiškuose atsispindi, kaip mokslininkai iš visos Europos (taip pat ir Izaokas Niutonas) sprendžia religijos ir teologijos dinamiškos sąveikos su to laikotarpio astronomijos atradimais klausimus ir jų poveikį politinei etikai.

Šiuos laiškus planuojama taip paruošti, kad automatinės paieškos būdu bus greičiau randamos diskutuojamos tezės, o spustelėjus nuorodą, dar bus pateikiama ir dokumentą papildanti medžiaga. K. Daugirdas atskleidė sieksiantis, kad tokia skaitmenine forma viso pasaulio tyrinėtojams būtų patogų pasiekti kuo daugiau Bibliotekos fonduose esančių leidinių. Tai, kad po ilgų mokslinio darbo metų jam taip pat teks dirbti ir žinių perteikimo visuomenei sferoje, naujasis vadovas vertina kaip *nepaprastai įdomią užduotį*.

Primename, kad mokslininkas šiais metais Europoje ir Lietuvoje minint Reformacijos 500 metų jubiliejų birželio mėn. lankėsi Lietuvoje, Biržuose vykusiame Lietuvos evangelikų reformatų jubiliejiniame Sinode. Čia susirinkusieji galė-

jo išgirsti jo parengtą paskaitą apie Lietuvos Reformacijos žvaigždę – A. Volaną. K. Daugirdas taip pat komentavo iškilmingų evangelikų reformatų Sinodo pamaldų tiesioginę transliaciją per LRT televiziją.



## Kęstučio Daugirdo dosjė:

Kęstutis Daugirdas gimė 1973 metais Kaune, muzikų šeimoje: motina Virginija Balčiauskaitė – pianistė, tėvas Arūnas Daugirdas – smuikininkas. Senelis Aleksandras Balčiauskas buvo parapijiečių mylimas ir labai gerbiamas Biržų evangelikų reformatų bažnyčios kunigas.

1991 m. Kęstutis baigė Kauno J. Jablonskio gimnaziją. 1992 metais konfirmuotas Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčioje. 1993 metais išvyko mokytis į Vokietiją, kur iki 1999 metų J.W. Goethes Frankfurto prie Maino ir J. Gutenbergo Mainco universitetuose studijavo evangelikų teologiją. 1999 metais Kėdainių ev. reformatų bažnyčioje ordinuotas diakonu, o 2001 m. Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje – kunigu.

2001-2003 metais buvo Europos istorijos instituto (Institut für Europäische Geschichte, Mainz) stipendininkas. 2002 metais buvo apdovanotas už geriausią Europos istorijos instituto stipendininkų metų pranešimą.

Nuo 2003 metų dėsto Bažnyčios istoriją J. Gutenbergo universiteto Evangeliškos teologijos fakultete.

2007 metais apgynė teologijos mokslų daktaro laipsnį, 2016 m. – habilitacinį darbą apie XVI a. žymiausią Lietuvos reformatų teologą Andrių Volaną.



Jono Laskio biblioteka ir didžioji bažnyčia Emdene



# Prisiminta Deltuvos evangelikų reformatų bažnyčios istorija

Deltuvos evangelikų reformatų bažnyčios bendruomenės seniai nebėra, o maldos namų griuvėsiai vargu ar kada bus atstatyti. Nepaisant to, nuo šiol kiekvienas čia atvykęs gali pamatyti, kaip ši bažnyčia kadais atrodė. Tokią galimybę suteikia ypatingas stendas. Stendo atidarymas vyko rugsėjo 22 d.

Rajono savivaldybės Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyr. specialistė Sonata Vitaitė pasakojo, kad jo gamybai finansavimas buvo gautas iš Kultūros paveldo departamento, pateikus prašymą projekto daliniam finansavimui valstybės biudžeto lėšomis. Gauta 1500 Eurų suma.

Skaidraus stiklo stendas pastatytas priešais apgriuvusį maldos namų pastatą. Ant jo išraižytas buvusios bažnyčios vaizdas. Toks, koks matyti išlikusiose senose nuotraukose.

Atsistojus ant specialios pakylės ir žvelgiant tiesiai pro stiklą, realus statinys regimas 3D formatu.

Ukmergės turizmo ir verslo informacijos centro direktorė Lina Baublienė pasakojo, kad konkursą laimėjusi darbus atlikusi įmonė turėjo nemažai sunkumų, gaminant stendą, nes jokiuose šaltiniuose nepavyko rasti statinio apimčių. Jas apskaičiuojant užtruko nemažai laiko. Tokie stendai lig šiol Lietuvoje nėra gaminami. Taip teigia jį sukūrusi firma.

Igyvendintu sumanymu pasidžiaugė rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja Agnė Balčiūnienė.

Deltuvos pagrindinės mokyklos istorijos mokytoja Milda Belevičienė priminė šių dvasios namų istoriją.

Į modernaus stiklinio stendo atidarymą atvyko ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios kunigas Raimondas Stankevičius. Apgailestavo, kad Deltuvoje nebelikę nė vieno reformato ir kad stovėti tenka ne prie maldos namų, bet prie griuvėsijų.

Vis dėlto kartu išreiškė džiugesį, kad ukmergiškiai puoselėja ir nepamiršta istorijos. *Kai nebėra kam kalbėti, šaukia akmenys*, – tokiais



žodžiais į susirinkusiuosius kreipėsi dvasininkas, savo prasmingą kalbą užbaigęs visuotine malda.<...>.

Deltuvos evangelikų reformatų bažnyčios pirminės statybos tiksliai data nėra žinoma. Vis dėlto istorikai daro išvadą, kad Deltuvos kalvinistų bažnyčia įsteigta prieš 1570 metus ir yra viena pirmųjų reformatų bažnyčių Lietuvoje.

Dokumentai byloja, kad 1704 m. bažnyčia buvo remontuota, vėliau kelis kartus taisyta, dar daugiau nei po šimtmečio įstatyti nauji langai, 1827 ir 1848 m. taisytas stogas, kelis kartus – bokštas.

Deltuvos evangelikų reformatų bažnyčia – retas pereinamojo iš go-

tikos į renesansą stiliaus pavyzdys Lietuvoje. Deja, po Pirmojo pasaulinio karo ji beveik, o per Antrąjį, besitraukiant vokiečiams, buvo labai smarkiai apgriauta.

Sovietmečiu, 1969 m., bažnyčios liekanas norėta konservuoti.

To meto pastato būklės aprašyme pažymėta, kad pastatas buvo avarinis, be stogo, be perdangimų, bokštas nugriuvęs ir išgriuvusios dalys angų. Sienos ir langų angos buvo išlikusios beveik visos. Ketinta užkonservuoti pastatą, tačiau to padaryta taip ir nebuvo.<...>.

**Sutrumpintas Vilmos Nemunaitienės straipsnis iš Ukmergės žinios**  
Gedimino Nemunaičio nuotr.

# Reformacijos jubiliejus *nuvalė dulkes* nuo istorinės atminties

Kėdainiai – vieta, kur Reformacijos 500 metų jubilėjaus minėjimas yra neišvengiamas. Ši mintis, pirmą kartą išsprūdusi iš kraštietės žurnalistės Vitalijos Morkūnienės lūpų, praėjusį savaitgalį (rugsėjo 15-17 d. d.) skambėjo ne kartą.

Didinga, skausminga, įtempta epocha, per kurią Europa patyrė milžinišką religinę, o kartu ir kultūrinę, socialinę, ekonominę, politinę kaitą, Kėdainių mieste paliko ryškius pėdsakus. Jais – materialiais ir dvasiniais – visą praėjusį savaitgalį kėdainiškius ir miesto svečius vedžiojo istorikai, žurnalistai, teologai...

Rugsėjo 15–17 dienomis Kėdainiuose vyko Reformacijai skirtos Europos paveldo dienos, suteikusios unikalią galimybę įdėmiau išsiklausyti į šio judėjimo istoriją ir esmę, kultūrinės ir religinės tolerancijos pamokas, pasvarstyti apie Reformacijos įtaką ir pasekmes, iš arčiau išžiūrėti į jos atspindžius ne tik Kėdainių senamiestyje, bet ir Lietuvoje.

Pranešimus šiomis temomis skaitė žurnalistė Vitalija Morkūnienė, žurnalistas bei istorikas Tomas Pavilanskas-Kalvanas, LER Sinodo kuratorius, Evangelinio Biblijos Instituto dėstytojas, teologas Holger Lahayne ir LEU Humanitarinio ugdymo fakulteto docentas dr. Deimantas Karvelis.

Net penkios dešimtys kraštiečių pasinaudojo galimybe dalyvauti T. Pavilansko-Kalvano vedamoje nemokamoje ekskursijoje, aplankant evangelikų liuteronų bažnyčias nuo Kėdainių iki Klaipėdos. O didelis būrys svečių iš Kauno domėjosi Reformacijos palikimu Kėdainių senamiestyje.<...>.

*Kur glūdi Reformacijos esmė, koks šiuolaikinio žmogaus ir pasaulio santykis su ja, ar pakankamai ją vertiname ir naudojames jos palikimu Lietuvoje? Ieškant atsakymų į šiuos klausimus, kviečiame susipažinti su Europos paveldo dienų renginiuose pranešimus skaičiusių svečių mintimis.*

**Žurnalistė, rašytoja Vitalija Morkūnienė:**

Vykdamą į savo gimtąjį miestą, prisiminiau mokykloje išminktą fizinės dėsnį, kuris puikiai tinka ir šiuo



*Kėdainių bažnyčia*

atveju: niekas iš niekur neatsiranda, ir niekas niekur nedingsta. Mes gyvename mieste, kurį paveldėjome iš žmonių, kurie jį kūrė ir augino. Ir jeigu mes jaučiamės paveldėtojai, tai turime ne tik džiaugtis tuo, kad turime tokį turtą, bet ir jausti atsakomybę.

Visada gera ir smagu kartoti, kad esame Radvilų miesto vaikai. Man, kaip prie plunksnos prisilietusiam žmogui, labai imponuoja asmenybės, kurios Reformacijos metais savo veikla išugdė Kėdainius, padarė juos lituanistikos, rašto, spaudos centru. Tai ir Šviesiosios gimnazijos įsteigimas, ir XVII a. didžiausio lietuviškos raštijos turto – *Knigos nobažnistės krikščioniškos* autoriai ir leidėjai... Tai žmonės, kurie Reformacijos metu parodė, kad ne vien duona, aklu tikėjimu žmogus gyvas, kurie atvėrė žmogui galimybę ir pareigą būti atsakingu už tai, kuo tiki, ką veiki, ką paliksi po savęs.

Taigi Reformacija buvo didžiulis kultūrinis šuolis, vienas šviesiausių kultūrinės, intelektualinės įtampos amžių Lietuvoje. Tai buvo šansas lietuvių kalbai, kuri didžiulėje LDK buvo mažumos kalba, išeiti į viešumą per spausdintą žodį, pamokslus, net jei lietuvių kalba reformatams pasitarnavo kaip įrankis savo idėjoms skleisti.

Šiose Europos paveldo dienose dalyvauja šios srities žinovai, istorikai, kurie sustatys į savo vietas datas, įvykius. Man įdomesnis žmogaus santykis su miestu, kuris yra panašus į santykį su žmogumi. Mums pasisekė, kad gimėme šiame mieste, kuris vertas paties gražiausio istorinio likimo. Reikia nepamiršti, kad po šimto ar dviejų šimtų metų miestas bus toks, kokie dabar esame mes, ką mes galvojame, darome, rašome. Ką mes paliksime tiems, kurie taps mūsų palikuonimis? Norėtusi, kad jie didžiutusi mumis taip, kaip mes šiandien didžiujamės tais, kurie kūrė šitą miestą.<...>.

**LRT laidos „Kelias“ redaktorius, istorikas, liuteronų bendruomenės narys Tomas Pavilanskas-Kalvanas:**

Reformacijos idėjas į LDK atnešė Vitenbergo universitete mokęsi studentai, pirmieji iš jų – Stanislovas Rapolionis ir Abraomas Kulvietis. Tai vyko tokiu, galima sakyti, įdomiu metu – XVI a. Lietuvos visuomenėje krikščionybė dar apskritai nebuvo išgalėjusi. Dar prieš šį sąjūdį iš Romos atvykę vizitatoriai konstatavo, kad kaimuose žmonės buvo beraščiai, vyravo pagoniški papročiai, kunigai savaip interpretavo tikėjimą.

Taigi, pirmiesiems reformatams teko imtis krikščionybės sklaidos apskritai. Ką daro A. Kulvietis ir S. Rapolionis? Veikdami prieš įstatymus, steigia pirmąją aukštąją mokyklą Lietuvoje, kuri galėjo išaugti į universitetą, bet dėl nepalankių politinių aplinkybių taip neįvyko. Šioje mokykloje mokėsi labai įvairių bajorų vaikai, tarp jų – ir nelabai įtakingo bajoro sūnus Martynas Mažvydas.

Nuo XVI a. vidurio atsiranda įtakingi Reformacijos rėmėjai – vieni galingiausių to meto didikų Radvilos, Juodasis ir Rudasis. Jie išvelgia Reformaciją kaip galimybę pasiekti tam tikrų politinių tikslų, visų pirma, atskiros valstybės nuo Lenkijos. Vėliau Radvilos tapo aktyvūs kalvinizmo (evangelikų reformatų) rėmėjai. Rėmė parapijas, kunigus, teikė apsaugą. Jų dėka Lietuvoje atsirado ir iki šių dienų išliko kalvinizmas.<...>

Labai svarbus kultūrinis Reformacijos palikimas. Martyno Liuterio idėja – pamaldas laikyti ta kalba, kuria kalba susirinkę parapijiečiai, paskatino Biblijos vertimus, švietimo poreikį. Lietuvoje Reformacijos dėka turime pirmąją lietuvišką knygą, elementorių, giesmyną, pirmąją lietuvišką pamaldų tvarką... Tai didelis ir nuostabus Reformacijos nuopelnas.

**LEU Humanitarinio ugdymo fakulteto docentas dr. Deimantas Karvelis:**

Gyvename valstybėje, kuri tinkamai neįvertino Reformacijos palikimo. Pirmosios Lietuvos Respublikos laikotarpiu šis sąjūdis buvo vertinamas vienareikšmiškai, kaip sugriovęs Europos vienybę, atnešęs į Lietuvą tik neigiamus rezultatus. Paradoksalu, bet soviet-mečiu Reformacija pirmą kartą buvo pakylėta, tačiau suprantama, kodėl.

Epochoje, kuri buvo grįsta ateizmu, bet kokia medžiaga, kuri buvo palanki ateistinei valdžiai, persekiojusiai Katalikų bažnyčią, buvo patogi. Antrojoje Lietuvos Respublikoje, kurioje gyvename šiandien, Reformacija prisiminta ir išviešinta tiek, kiek ji atnešė kultūros, švietimo naujovių. Tačiau platesnio visuomenės vertinimo ji taip ir nesulaukė, sąmonin-



*Žurnalistas ir istorikas Tomas Pavilanskas-Kalvanas ir savivaldybės administracijos Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyr. specialistė Margarita Rukšienė*

gai ar ne, stengiamasi nutylėti pačią svarbiausią Reformacijos žinią, kurią ji nešė. Mano manymu, svarbiausia Reformacijos žinia – Dievas panorėjo, kad kiekvieno krikščionio diena būtų nesibaigianti atgaila.

Vertinti Reformaciją katalikiškame krašte, žinoma, pavojinga. Bet Kėdainiuose, reformatų Radvilų mieste, tikėjimo laisvės ir tolerancijos mieste – galima!

Reformacija yra labai sudėtingas reiškinys. Kuo labiau ji sklido po Europą, tuo labiau tapo aišku, kad ji gali pakeisti ne tik žmogaus gyvenimą, bet visos visuomenės paveikslą. Reformacijos vaidmuo dvejobas – vienus dalykus sukūrė ji pati, kitus, sukėlus konkurenciją ir įtampą, paskatino sukurti Katalikų bažnyčią, kuriai tai tapo impulsu keistis.

Tai taip pat vienas iš dramatiškiausių lietuvių tautos istorijos momentų. Jo vertinimui pasitelksiu Abraomo Kulviečio metaforą – laiškę karalienei Bonai jis siūlė vertinti šį judėjimą pagal jo vaisius. Pirmiausia, Reformacija pakėlė visą valstybę ne tik iš kultūrinės, bet ir iš dvasinės stagnacijos. Tik per Reformaciją XVI a. lietuvių tauta pirmą kartą žengė didelį žingsnį krikščionybės link. Martynas Mažvydas rašė: „Ne be didelio skausmo turiu pasakyti, kokia tamsi ir neturinti jokio Dievo pažinimo yra lietuvių tauta.“ M. Mažvydas lazdos neperlenkė – tai patvirtino ne tik reformatai, humanistai, bet ir valdžios sluoksniai.

Reformacijos vaisių labai daug. Pirmiausia, reformatai kėlė valsty-

bės, pagrįstos teisės viršenybė, idėją. Protestantizmas atnešė ir nescholastinę teologiją – individualų tikėjimą. Kiekvienas krikščionis turi pats suvokti tikėjimo tiesas. Krikščionys pradėjo patys apie tai rašyti, samprotauti. Štai skaitant Radvilos Juodojo laiškus akivaizdu, koks gyvas, sąmoningas ir viešas buvo jo tikėjimas. Reformacija paskatino religinės tolerancijos ir laisvės diskusijas, pakeitė požiūrį į tai, kam turi būti naudojami materialiniai bažnyčios resursai.

Trečia, reformatai pirmieji kėlė socialinės lygybės klausimą, individą vertino ne pagal luomą, o pagal jo atliekamas funkcijas ir kompetencijas.

Kaip jau minėta, per Reformaciją įvyko kultūrinis proveržis. Suvokus, kad spausdintas žodis padės skliti idėjoms, gimė knygų spausdinimo era. Reformatai iš esmės Europoje pakeitė ir švietimo sritį. Lietuva iki tol turėjo tik pradinės parapinės mokyklas, kunigai nebuvo išsilavinę, neatliko sielovados darbo. Reformatai įsteigė aukštąją mokyklą Vilniuje, o Katalikų bažnyčios įkurtas Jėzuitų ordinas – Vilniaus universitetą.

Reformatai, per vertimus į lietuvių kalbą ir spaudą, į LDK atnešė ir Šventąjį Raštą. Jeigu manęs paklaustumėte, ar šiandien ko nors trūksta Lietuvai, atsakyčiau – būtent Šventojo Rašto, nes jis nėra tapęs masinės kultūros dalimi. Bažnyčios turtas yra Evangelija, kurią dabartiniai žmonės niekina. Šiandien, postmodernizmo ir sekuliarizmo laikais, tai ypač aktualu.



**LER Sinodo kuratorius, EBI dėstytojas, teologas Holger Lahayne:**

Savo pranešime keliu klausimą – kuo pavojinga Reformacija? Reformacija pavojinga žmogaus egocentrizmui ir užkietėjusioms širdims. Ji pavojinga kiekvienam iš mūsų, nes esame pripratę tenkinti savo troškimus. Nes žmogus nori savo gyvenimą tvarkyti pats, o reformacija sako: atsiduokite Dievui.

Ji skelbia visišką žmogaus priklausomybę nuo Dievo malonės ir išganyką per tikėjimą. Evangelikai sutaria: pirmiausia būtina suvokti savo vargą Dievo akivaizdoje, nusi-vilti savo gebėjimais; antra, tikėjimu turime priimti Dievo teisumo dovaną ir išteisinimą; trečia, gerais darbais išreikšti savo išganyką.

Išganymas neslypi mumyse, ne mes lipame dvasiniais laiptais Dievo link, o jis ateina pas mus. Žmogus su-  
randamas kaip paklydusi avelė.<...>.

Tikėjimas ateina per žodį, todėl Evangelikų bažnyčiose svarbią dalį

užima pamokslas, didelis dėmesys skiriamas sakyklai. Jonas Kalvinas teigė, kad kunigas turi pažinoti savo parapijos žmones, skelbti jiems Dievo žodį, jį paaiškinti, padrašinti. Dvasininkai yra ganytojai, tačiau jų tikslas – ne tik atstatyti tikrąjį tikėjimą, bet ir suteikti paguodą. Evangelija – tai paguoda. Dievas yra aktyvus. Pavojingas žmogaus egocentrizmui, bet – geras.<...>.

**Kėdainiai –  
vienas svarbiausių  
LDK reformacijos centrų**

Viena garsiausių LDK didikų šeimų, turėjusi didelę reikšmę Lietuvos protestantizmo raidai, buvo Radvilos.

Vienas didžiausių reformatų globėjų Lietuvoje buvo ir didysis LDK etmonas ir Vilniaus vaivada, didžiojo etmono Kristupo II Radvilos ir Onos Kiškaitės sūnus, Kėdainių miesto savininkas kunigaikštis Jonušas Radvila (1612–1655). Radvilų rūpesčiu Kėdainiuose buvo sutelk-

tos pagrindinės evangelikų reformatų bažnyčios, švietimo ir kultūros institucijos. 1625 m. keturklasė reformatų mokykla pradėta pertvarkyti į vidurinę, kuri 1647 m. tapo gimnazija, vėliau įgavusi Šviesiosios gimnazijos pavadinimą.

Jonušo Radvilos rūpesčiu 1651 m. prie gimnazijos įkurta Joachimo Rhetio spaustuvė, tuo laikotarpiu Kėdainiuose gyveno ir dirbo žymūs lituanistikos veikėjai Steponas Jaugelis Telega, Samuelis Tomaševskis, Samuelis Minvydas, Jonas Božimovskis vyresnysis, parengę pagrindinį XVII a. evangelikų reformatų leidinį lietuvių kalba *Kniga nobažnistės krikščioniškos*, kuri 1653 m. išspausdino J. J. Rhetio spaustuvė.

Kėdainių gimnazijoje dėstė garsūs Europoje mokslo veikėjai, tarp jų – pedagogas ir filosofas Adomas Rasijus bei gydytojas, karo inžinierius ir filosofas Adomas Freitagas.

**Informacija iš Kėdainių rajono  
laikraščio Kėdainių mugė**

## Protestantiškasis Vilnius

...Šiomet pirmą kartą Lietuvoje valstybės lygmeniu švenčiame Reformacijos 500 metų jubiliejų. Bet ar pažįstate protestantiškojo Vilniaus paveldą? Gal norite sužinoti, kur pirmą kartą Vilniuje laikytos reformatų pamaldos? Kur sostinėje buvo deginamos protestantiškos knygos, netgi Biblijos; kodėl dabartinė reformatų bažnyčia stovi net šeštoje senamiesčio vietoje; kodėl jėzuitai išvijo reformatus iš miesto; kur buvo saugomas reformatų bažnyčios varpas. Tai ir dar daugiau sužinosite ekskursijoje Protestantiškasis Vilnius.

Šitokiu tekstu rugsėjo 13 ir 16 d. Europos paveldo dienų proga Vilniuje į pažintinį pasivaikščiojimą – ekskursiją Protestantiškasis Vilnius kvietė mūsų parapijietę Viktoriją.

Kas atėjo – nesigailejo. Nors mums – reformatams – atrodo, kad beveik viską žinom ir išmanom apie protestantišką paveldą, bet net apie savo Vilniaus reformatų bažnyčios istoriją iš Viktorijos sužinojome kai ką naujo. Net pasipylęs lietus buvo

bejėgis nutraukti mūsų ekskursiją įdomiausioje vietoje... pasakojant apie Jonušo Radvilos – Kristupo Perkūno sūnaus ir Slucko kunigaikštės Sofijos Olekaitės – Chodkevičių globotinės sužieduotųjų ir vestuvių istoriją, vos nesibaigusią pilietiniu karu Vilniuje tarp įtakingiausių to meto giminių – Radvilų ir Chodkevičių. ...Į pagalbą Radviloms savo karius atsiuntė kunigaikščiai Ostragiškiai, Kijevo ir Volynės vaivados, Chodkevičiai į savo rūmus dab. Didžiojoje g.(dabar čia įsikūrusi Vilniaus paveikslų galerija) su-  
traukė irgi įspūdingą kariuomenę, ir tik karaliaus bei jo įprašytų įtakingų didikų – Zavišos, Dorogostaiskio, vyskupo Merkelo Giedračio – didžiulių pastangų dėka buvo išvengta karo ir 1600 m. birželio mėn. Brastoje Jonušas Radvila susituokė su Slucko kunigaikštyte... Viktorija ekskursiją tęsė pasakodama apie Vilniaus reformatų bažnyčios sugriovimus – atsistatymus, kūrimesi vis naujoje vietoje iš naujo, apie varnų šaudymą ir po to sekusį galutinį

reformatų išvijimą už miesto sienos, į dabartinę Pylimo gatvę ir t.t... Apie Vilniaus liuteronų bažnyčios istoriją papasakoti buvo pakviesti liuteronai: kun. Ričardas Dokšas ir Lietuvos evangelikų kelias redaktorius Kęstutis Pulokas.

„V.r.ž.“ inf.



Ekskursijos dalyviai



# LERJD Radvila Vilniaus reformatų pamaldose

LERJD *Radvila* nariai bei kiti reformatų jaunuoliai po LERJD *Radvila* vasaros uždarymo sąskrydžio, vykusio tris dienas Verbickų sodyboje, Pošalčių kaime, sekmadienį, rugsėjo 10 d. kartu meldėsi Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje. Kun. T. Šernas pasakė atitinkamą pamokslą, padėkojo jaunuoliams, kad jie, negailėdami savo laisvalaikio, organizuoja vasaros stovyklas reformatų vaikams, auklėja juos krikščioniškoje dvasioje. Jaunimas stovyklose susidraugauja, kartu mokosi naujų krikščioniškų giesmių, daugiau tinkamų ir patinamų jauniems žmonėms. Pamaldose jie pagiedojo pamėgtą Naujosios Akmenės narės, profesionalios muzikės Daivos Palionienės beveik prieš tris dešimtmečius sukurta giesmę *Aš kaip žalias medis*, parašytą pagal

pirmos Dovydo psalmės žodžius. Giesmė ypatingai gražiai suskambėjo ne tik akompanuojant gitarai, bet ir pritariant vargonais, kuriais šiose pamaldose grojo Rasa Žilytė-Šernienė.

Vasaros uždarymo sąskrydyje jaunieji radvilėnai smagiai praleido savaitgalį, dar pasidžiaugė vasaros teikiamais malonumais, žiūrėjo fil-

mus ir bandė apie juos diskutuoti, išklause mokymus, kaip reikia bendrauti su spec. poreikius turinčiais vaikais, žaidė komandinius žaidimus, vakarojo prie laužo ir giesmė garbino Viešpatį Dievą.

„V.r.ž.“inf.



## Vilniuje atidengta Martyno Liuterio skulptūra

Švenčiant Reformacijos jubiliejaus metus, kiemelyje šalia Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčios rugsėjo 9-osios p vakare atidengtas Bažnyčios reformatoriaus dr. Martyno Liuterio paminklas.

Ant neaukšto 30 cm granito postamento užkelta pustrčio metro skulptūra pro bažnyčios kiemelio vartus gerai matyti praeiviams Vokiečių gatvėje.

Paminklo pašventinimo išskilmėmis pradėtos artėjančio Reformacijos 500 metų jubiliejaus Padėkos pamaldos, kuriose dalyvavo dauguma Lietuvos evangelikų liuteronų

Bažnyčios dvasininkų, gausiai atvyko keleto parapijų tikintieji. Į susirinkusiuosius kreipėsi skulptorius Romualdas Kvintas.

Dievo Žodžiu ir malda paminklą palaimino Lietuvos evangelikų liuteronų Bažnyčios vyskupas Mindaugas Sabutis. Giedojo Vilniaus ev. liuteronų parapijos choras (vad. Asta Saldukienė) ir ansamblis *Adoremus* (vad. Renata Kreimerė), bažnyčioje skambėjo vargonininkės Jūratės Landsbergytės ir trimitininko Lauryno Lapės atliekama muzika.

Šventinėse pamaldose dalyvavo ir ekumeniniai svečiai: R. katalikų baž-

nyčios kardinolas Audrys Juozas Bačkis ir Vilniaus arkivyskupas metropolitas dr. Gintaras Grušas, Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios gen. superintendantas kun. Tomas Šernas ir Lietuvos ortodoksų arkivyskupijos kurijos atstovas kun. Vladimiras Seliavko.

Garbieji svečiai sveikinimo žodžius tarė po pamaldų parapijos salėje surengtos agapės metu, čia susirinkusius pasveikino ir išskilmėse dalyvavusios LR Seimo narės Irena Šiaulienė bei Aušrinė Norkienė.

Iš [www.selonija.lt](http://www.selonija.lt)  
Kęstučio Puloko nuotr.



# Biržuose vyko Reformacijos jubiliejui skirta *mokslinė konferencija*

Rugsėjo 9 d. Biržų krašto muziejaus „Sėla“ arsenalo salėje vyko konferencija *Reformacijos idėjų atgarsiai tarp Gdansko ir Talino. Kultūrinio transfero ypatumai*, skirta paminėti Reformacijos jubiliejų.

Pirmoji, didesnioji konferencijos dalis vyko Klaipėdoje. Anot renginio organizatorių, pagrindinis konferencijos tikslas – iš laiko perspektyvos įvertinti kultūrinius pokyčius, Reformacijos kultūrinio transfero ypatumus ir jų poveikį bažnytiniam bei pasaulietiniam regiono gyvenimui. *Konferencijoje siekiama akcentuoti ne tiek patį Reformacijos laikotarpį, kiek iš laiko bei istorinės perspektyvos pažvelgti kaip reformacijos suformuotos idėjos transformavosi atskiruose regiono miestuose ir žemėse bei šalyse, ir kokią poveikį jos turėjo atskirų kraštų visuomenių bei jų grupių raidai, kokios idėjos peržengė atskirų kraštų, bažnyčių ar konfesijų ribas*, – sakoma konferencijai skirtame buklete.

Iš tikrųjų biržiečiai labai norėjo atskiros konferencijos savo mieste, deja, kaip sakė Sėlos muziejaus direktoriaus pavaduotoja E. Lansbergienė, paaiškėjo, kad tarptautinė mokslinė konferencija galima tik universitetiniuose miestuose Vilniuje arba Klaipėdoje. Bet Konferencijos organizacinio ir mokslinio komitetų pirmininkas doc. dr. Arūnas Baublys dėjo daug pastangų, kad bent dalis šios reikšmingos konferencijos vyktų jo gimtajame mieste, kuris, anot mokslininko, buvo ekonominis, politinis, dvasinis Reformacijos centras, reformatų sostinė. *Norėjosi dalelę šviesos atvežti čia, iš kur tiek metųėjo šviesa*, – sakė mokslininkas <...>.

Konferenciją pradėjo Latvijos MA prezidentas, Latvijos Menų akademijos profesorius Ojars Sparitis, jo pranešimo tema buvo *Reformacijos ir konfesionalizacijos liudijimai Livonijos meno artefaktuose*. Pranešime mokslininkas iš Latvijos apžvelgė, kaip religinės kovos ir pasistumdymai tarp katalikų ir reformatų atsispindi meno kūriniuose, kurių daugiausia, žinoma, yra Rygoje.

Archeologas Karolis Duderis pranešime *Biržų kunigaikštystė: praeitis, dabartis, ateitis* supažindino konferencijos dalyvius su naujais kasinėjimų metu rasta istoriniais artefaktais.

Istorikas atkreipė dėmesį, kad galima paimti XVII a. J. Narūnavičiaus žemėlapi ir jį uždėti ant šiuolaikinio žemėlapi, aiškiai matysime Biržų kunigaikštystės ribas šiandien. Jis pasidžiaugė, kad šie metai svarbūs ne tik istorinių datų minėjimu, bet ir archeologams jie buvo turtingi radinių. Pačiam K. Duderui, kalbant apie praeitį, įdomiausia yra ne miestų užstatymas, o paprastų miestiečių kasdienybė, jų buitis. Jis papasakojo, kad buvo surasta XVII a. trečio ketvirčio ūkinė duobė, naudota gana trumpą laiką – apie 15 metų; vieta, kur to meto miestiečiai vertė buitines šiukšles. Tai – labai vertingas radi-



Profesorius Ojars Sparitis

nys archeologams, nes būtent iš tų kasdienių šiukšlių galima itin daug sužinoti apie to meto eilinių miestiečių gyvenimą. Kaip sakė K. Duderis, rasta apie pusę tonos puodų, puodynų šukių, sulūžusių įrankių, sagų, maisto atliekų. Pastarosios taip pat sukėlė tam tikrą nusistebėjimą, nes šalia mums visiems įprastų gyvūnų – kiaulių, avių, paukš-







Dr. Arūnas Baublys

► čių – kaulų, buvo rasta ir arklienios atliekų, kas parodo, kad tam tikru, ganėtinai sunkiu, laikotarpiu ano meto biržiečiams teko misti ir ne labai lietuviams įprastu maistu. <...>. Prelegentas parodė rastų indų nuotraukas, kuriose matyti, kad indai stebėtinai gerai išsilaikę ir, anot archeologo, nebūtų sunku juos suklijuoti ir eksponuoti muziejuje. K. Duderis konferencijos dalyviams parodė ir daugiau nuotraukų su duobės radiniais, tarp kurių peiliai, pypkutės, sagos, papuošalų detalės – visa, ką žmogus visais amžiais turi ir naudojasi gyvenime.

Pranešime K. Duderis taip pat apžvelgė Biržų kunigaikštystės miestelių raidą ir atradimus (ir, deja, praradimus taip pat): Salamiestis, Nemunėlio Radviliškis, Papilys. <...>.

Mokslinę konferencijos dalį baigė dr. Arūno Baublio pranešimas *Reformatų Bažnyčios Sinodo politika, kaip Bažnyčios išlikimo priemonė*. Mokslininkas apžvelgė svarbiausius etapus, kaip buvo steigiamos mokyklos reformatų valdomose žemėse, kaip buvo verčiamos ir leidžiamos svarbiausios tikėjimo knygos. *Reformacija tai nebuvo tik formalus pasikeitimas iš katalikų bažnyčios į protestantų bažnyčią, bet esminis šio pasikeitimo akcentas buvo gimtoji kalba ir jos pagalba išmoktos Šventojo Rašto tiesos, kurios turėjo tapti kasdieninio gyvenimo norma*, – teigė mokslininkas. Deja, Reformacijos pradininko Radvilos Juodojo, tiek pastangų įdėjusio naujojo tikėjimo sklaidai, sūnus Radvila Našlaitėlis

pasistengė sunaikinti viską, ką sukūrė tėvas. Vienas iš tokių ryškiausių sūnaus ir tėvo priešpriešos simbolių – Brastos Biblijos sudėginimas. Brastos Biblija buvo ne tik kolektyvinis darbas – ją vertė apie 20 mokslininkų, bet ji, kaip žydų Talmudas, buvo knyga, turinti komentarus, ir pats įdomiausias dalykas – ši Biblija buvo iliustruota. Iliustracijos nėra šiaip sau, jos yra labai glaudžiai susijusios su turiniu, kas yra be galo sudėtinga realizuoti. Tai rodo, kad Radvila Juodasis gerai išmanė Bibliją ir turėjo tvirtas teologijos žinias.

Radvila Rudasis, toliau tęsęs Reformacijos sklaidos darbus, visgi buvo daugiau karys ir nebuvo toks intelektualus ir taip giliai mąstantis kaip jo pusbrolis Radvila Juodasis. Istorikas atkreipė dėmesį, kad, prie-

šingai nei Livonijoje, kur Reformacija pirmiausia ir daugiausia plėtėsi Rygoje ir kituose miestuose, Radvilos stengėsi, kad Reformacija pasiektų ne tik mažus miestelius, bet net ir privačius dvarus. Kaip pavyzdį jis pateikė didiką Švobą, kuris Švobiškyje pastatė ir išlaikė reformatų bažnyčią – ne tik mokėjo kunigui, bet prie bažnyčios dar įsteigė ir mokyklą. Radvilų dinastijos vienas svarbiausių nuopelnų švietimui – jų edukacinė politika. Jie siekė kuo daugiau suteikti galimybių ir išlavinti jaunimą, kad kuo daugiau šviesuomenės sugrįžtų į kraštą. Liudvika Karolina Radvilaitė, paskutinioji iš Biržų Radvilų dinastijos, sukūrė stipendijų fondą, jį taip teisiškai įtvirtino, kad Reformatų bažnyčia iki XXI a. galėjo lavinti savo kunigus Vakarų Europos universitetuose.

A. Baublys papasakojo apie svarbiausius LDK gimnazijų – Kėdainių, Slucko – ir jų pedagogų reikšmę ne tik reformatų, bet ir apskritai Lietuvos švietimui, lietuvių kalbos norminimui, apžvelgė universitetus, kuriuose su Radvilų įkurto fondo stipendija galėjo studijuoti gabūs Lietuvos jaunuoliai, pristatė garsiausias Lietuvos istorijai, švietimui ir kultūrai nusipelnusias reformatų asmenybes: Mykolą Balčiauską, Andrių Kadarą, Steponą Lipinskį, Martyną Rečinskį ir kitus.

Sutrumpinta iš [www.selonija.lt](http://www.selonija.lt)

2017-09-11



# Reformacijos jubiliejus švęstas Dubingiuose

Įvairūs renginiai, skirti Reformacijos 500 metų jubiliejui, vyksta visoje Lietuvoje, neaplenkiami ir Dubingių. Kaip ir kasmet, rugsėjo pirmąjį šeštadienį susirinkome į paskutiniąją metų Kapinių šventę Dubingiuose. Taip prisimenami ten atgulusieji kunigaikščiai Radvilos, jų artimieji ir visi kiti, palaidoti Dubingių piliakalnyje. Tai graži tradicija, sujungianti tikėjimo brolius ir seseris, – šį kartą čia dalyvavo trijų evangelinių Bažnyčių atstovai: reformatai, liuteronai ir bendrijos *Tikėjimo žodis* nariai.

Kapinių šventės pamaldų liturgiją vedė Vilniaus parapijos klebonas kun. Raimondas Stankevičius, gerą ir nuoširdų pamokslą pasakė bendrijos *Tikėjimo žodis* pastorius Darius Venslovas. Šv. Rašto skaitinį skaitė Biržų parapijos klebonas kun. Rimas Mikalauskas. Taip pat visus susirinkusius pasveikino generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas. Džiugu, jog gausiai atvyko parapijiečiai iš Vilniaus, Panevėžio ir Biržų. Pamaldose giedojo net du chorai – Vilniaus evangelikų reformatų *Giesmė* bei Vilniaus bendrijos *Tikėjimo žodis*.

Pamaldos vyko po atviru dangumi čia kadaise stovėjusios ev. reformatų bažnyčios vietoje. Čia viena po

kitos stovėjo trys bažnyčios. Jonušo Radvilos I (Rokošininko) rūpesčiu XVII a. pradžioje buvo sumūryta nauja renesansinė evangelikų reformatų bažnyčia, kurios rūsyje buvo įrengta kriptą Radvilų giminei laidooti. Ten jis ir pats buvo palaidotas. XVIII a. pr. per Šiaurės karą Radvilų palaikai buvo saugiai paslėpti. Jų niekas negalėjo rasti ištisus 300 metų. Tik 2004 m. archeologai surado Radvilų palaikus. Nustačius jų tapatybę, 2009 m. bažnyčios vietoje buvo įrengta kriptą, ir joje, sarkofage, perlaidoti Radvilų giminės palaikai (5 vyrai ir 3 moterys).

Gen. superintendentas kun. Tomas Šernas kalbėjo: *Kapinių šventė – tai mūsų tradicija bei padėka Dievui.*

*Šiandien prisimename savo tikėjimo brolius ir seseris, kurie gyveno ir meldėsi čia veikusioje parapijoje bei yra čia ir palaidoti. Radvila Juodasis buvo toks turtingas XVI a. žmogus, jog galėjo gyventi vien tik savo malonumui. Tačiau jis ėmėsi daugybės darbų, siekdamas platinti Reformacijos idėjas, nevengė globoti visokių pakraipų evangelikų, globojo net ari-jonus... Jis susirašinėjo su Jonu Kalvinu, 1553 m. Vilniaus priemiestyje pastatydino evangelikų reformatų bažnyčią, 1557 m. jo dvare Vilniuje įvyko pirmasis reformatiškos Bažnyčios Sinodas. Kunigaikštis Radvila už savo lėšas Breste įsteigė protestantų raštų spaustuve, 1563 m. organizavo Biblijos vertimą į lenkų kalbą ir jos*







*spausdinimą. Šio žmogaus darbai mums primena, jog evangelinis mokymas turi būti nuolatos atnaujinamas. Šiandieną paklauskime savęs, ar lengva tais laikais buvo tapti ir būti evangeliku, kuomet įstatymai mažai gynė kitatikius, o valstybės pozicija buvo katalikiška? Jei XVI a. žmogus galėjo per savo tikėjimą šviesti kaip žvakė, tai ir šiandien tokie būkime ir mes, – teigė kun. Tomas Šernas.*

Pirmą kartą Kapinių šventėje ant Dubingių kalno dalyvavęs bendrijos Tikėjimo žodžio pastorius Darius Venslovas padėkojo už pasitikėjimą ir kvietimą gen. superintendentui kun. T. Šernui ir Vilniaus parapijos klebonui kun. R. Stankevičiui. *Kiekviena karta turi savo lyderius, kurių darbai vėliau virsta sektiniais pavyzdžiais. Toks buvo ir Radvila Juodasis. Nors ne visi esame tokie įtakingi ar protingi kaip šis kunigaikštis, bet mes visi esame krikščionys... Geriau už-*

*degti žvakę nei keikti tamsą, .. kviečiu visus darbuotis Aukščiausiojo garbei, – sakė D. Venslovas.*

Vilniaus parapijos klebonas kun. Raimondas Stankevičius pasidžiaugė, jog ši graži vilniečių tradicija susirinkti Dubingiuose yra tęsiama. *Kapinių šventės, minėjimo pamaldos vyksta nenutrūkstamai jau nemažai metų. Smagu čia matyti atvykusius dalyvius iš Vilniaus, Utenos, Panevėžio, Biržų ir Kauno, – teigė kun. R. Stankevičius.*

Po minėjimo pamaldų aplankėme buvusių Radvilų rūmų griuvėsius, jų ekspoziciją. Vėliau maloniai pabendraavome Agapėje Asvejos regioninio parko direkcijoje.

Radvilų kripta užkopusius į didingą Dubingių piliakalnį pasitinka šiais antkapiniame paminkle iškaltais žodžiais: *Keleivi, sustok trumpam ir susimąstyk, kokia didybė ilsisi šioje vietoje. Tai Radvilos...*



Radvilos, valdę daugybę miestų ir rezidencijų, būtent Dubingius pasirinko kaip vieną iš laidojimo vietų. Tad Dubingiuose, buvusios evangelikų reformatų bažnyčios vietoje, 2004–2007 m. antropologai, istorikai, menotyrininkai ir archeologai bendromis pastangomis identifiko aštuonių Radvilų giminės atstovų palaikus: Mikalojaus Radvilos Juodojo (1515–1565), jo žmonos Elžbietos Šidloveckos Radvilienės (1533–1562), Mikalojaus Radvilos Rudojo (1512–1584), jo sūnaus Mikalojaus Radvilos (1543–1589) ir marčios, antrosios M. Radvilos žmonos Sofijos Elenos Hlebovičaitės (?–1583), vaikaičio Jonušo Radvilos Rokošininko (1579–1620), mažamečio Kristupo Radvilos Perkūno sūnaus Mikalojaus (1575–1577) ir jo motinos, pirmosios K. R. Perkūno žmonos Kotrynos Anos Sobkovnos (?–1578) palaikus.

Radvilos buvo pati galingiausia Lietuvos didikų giminė, o jų šlovės viršūnė buvo XVI a., kai gyveno Mikalojus Radvila Juodasis ir Mikalojus Radvila Rudasis. Radvilų giminė darė įtaką valstybės politiniam ir kultūriniam gyvenimui ir visada kovojo už Lietuvos valstybingumą išsaugojimą ir stiprinimą, prieštaravo Liublino unijos sudarymui. Nė viena didikų giminė nėra davusi valstybei tiek žymių ir garsių valstybininkų – iš jų giminės buvo kilę Lietuvos kancleriai, etmonai, Vilniaus vaivados, aukščiausi Lietuvos valstybės pareigūnai. Iš Radvilų giminės kilo 37 vaivados, 22 kancleriai, maršalkos, etmonai, išdininkai, viena karalienė (garsioji Barbora Radvilaitė) ir daug kitų svarbių pareigūnų. Taip pat iš Radvilų giminės kilo trys Romos katalikų vyskupai ir vienas kardinolas (Jurgis Radvila, 1583–1600). Su Radvilų giminės globojamos Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčios statyba siejama baroko pradžia Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Mikalojus Radvila Juodasis, perėjęs į evangelikų reformatų tikėjimą, padėjo šalyje šalia Romos katalikų įsitvirtinti ir Evangelikų Reformatų Bažnyčiai, kuri išliko iki mūsų dienų.

**Viktorija Liauškaitė**  
Palmyros Griciūnienės nuotr.

# Baltijos jūros kaimynių susitikimas

2017 m. rugpjūčio mėn. 9–14 dienomis Vokietijoje, Magdeburgo mieste įvyko Ekumeninio Europos krikščionių moterų forumo Baltijos jūros kaimynių šalių susitikimas. Jo tema buvo *Reformacija šiandien: moterų istorijos – moterų vizijos*. Susitikime dalyvavo 28 moterys: iš Švedijos, Suomijos, Estijos, Lietuvos, Rusijos, Lenkijos, Vokietijos. Dalyvavo ir moterys iš Baltarusijos, Bulgarijos ir Rumunijos, nors šios šalys ir neturi išėjimo prie Baltijos jūros, bet vokietės nuo seno sieja draugiški ryšiai su šių šalių atstovėmis. Labai malonios moterys buvo iš Baltarusijos, jos puikiai supranta savo sunkią dalį ir labai mums padėjo mūsų gyvenimo.

Dauguma mūsų jau esame pažįstamos, kai kurios dalyvavome devintame susitikime, buvome vienos kitų pasiilgusios, o naujai atvykusioms greitai persidavė mūsų draugiška nuotaika. Lietuvoje yra įvykę net trys tokie susitikimai. Senbuvės perdavė nuoširdžius linkėjimus mūsų Danguolei Juršienei, kuri paprastai vykdavo į tokius susitikimus.

Visos buvome paruošusios pranešimus apie žymiausias savo šalies moteris, stengėmės, kad jų sėkmės istorijos būtų susiję su Reformacija. Buvo surengta ekskursija po labai gražų Magdeburgo miestą. Karo metu jis buvo sugriautas, po karo pateko Rytų Vokietijos žinion. Mieste išliko nesugriautos dvi didžiulės, ypatingos reikšmės ir grožio katedros. Vieną iš jų, kurioje mes lankėmės sekmadienio pamaldose, dabar atiduota protestantams, nes jų Magdeburge – dauguma. Pirmasis vokiečių imperatorius Oto Didysis, kuris įkūrė pirmąją Vokietijos imperiją, ją pastatė 955 m. ir tai buvo pirmasis gotikinio stiliaus pastatas, pastatytas vokiečių žemėje. Nors amžių kaitoje Magdeburgas buvo sulygintas su žeme keletą kartų, Katedra liko stovėti kaip krikščioniškos vilties simbolis. 1207-ųjų gaisras smarkiai ją apgadino. Nauja, dar didesnė katedra gotikiniu stiliumi pradėta statyti vadovaujant arkivyskupui



Magdeburgo katedra

Albrechtui II. Po ilgos pertraukos, 1477–1520 metais, buvo pastatyti du masyvūs 120 metrų aukščio bokštai. Bažnyčia papuošta daugybe puikių skulptūrų, tokių, kaip *Paskutinė vakarienė*, *Protingos ir paikos mergaitės* ir kt. Prie Katedros yra didžiulis vidinis kiemas, kuris man pasirodė labai paslaptingas ir netgi baugus.

Trečią viešnagės dieną vyko į Vitenbergą, kur vyko Moterų šventės diena. Buvo surengta ekskursija po vietas, kurios susijusios su įžymių moterų veikla. Beveik visos jos buvo Reformacijos šauklių vyrų žmonos. Žinoma, aplankėme Liuterio namą ir jo žmonos Katerinos paminklą, prie kurio nusifotografavome. Aplankėme įžymiąsias Vitenbergo bažnyčias. Mūsų skubiai suburtam chorui netgi teko garbė giedoti toje pat bažnyčioje, kur prieš mėnesį buvo pasirašyta Liuteronų ir Reformatų Bažnyčių bendradarbiavimo deklaracija. Didžiulį įspūdį paliko didžiausioje Liuterio aikštėje surengti pietūs visiems atvykusiems tą sekmadienį švęsti Ekumeninės moterų dienos. Gražią kalbą pasakė Latvijos liuteronų Bažnyčios vyskupė. Labai tuo džiaugiausi – tik ten sužinojau, kad Latvija turi moterį – vyskupę.

Kiekvieną rytą ir vakarą vykdavo maldos valandėlės, kiekvieną maldos valandėlę ruošdavo vis kitos šalies moterys. Lietuvos diena buvo sekmadienis. Pavakary mes su Auš-

rine surengėme moterims 1,5 valandos trukusią lietuviško folkloro vakaronę, su rateliais, žaidimais ir dainomis. Visos moterys mielai įsijungė, be to, dar visas pavaišino lietuviško pavidlo skanėstais.

Po vakaronės buvo mūsų vakarinės maldos valanda. Mes paruošėm grynai reformatišką programą su mūsų giesmėmis ir maldomis. Skaitėme 72 psalmę 1–8, ištrauką iš Mato evangelijos 5, 44–45, giedojome giesmes: *Dieve Tėve danguje, Viešpatį liaupsink visatos valdovą galingą, Už rankų imk meilingai*. Beveik visos moterys skaitė iš natų, tai labai gražiai mums padėjo giedoti, tam buvome paruošę giesmes su natomis. Kadangi tai buvo jau baigiamoji malda, tai visos prašėme Viešpaties globos ir palaimos visoms Europos krikščionėms moterims ir jų veiklai ir ateityje, meldėme taikos visiems pasaulio žmonėms ir prašėme Dievo malonės dar kartą mums ir vėl susitikti.

Pirmadienį vokiečių mus širdingai išlydėjo. Sujaudino mojavimas baltomis nosinaitėmis už traukinio vagono lango. Jei Dievas duos, gal vėl susitikime jau kurioje nors kitoje šalyje.

Kurt. dr. Renata Bareikienė



Magdeburge

# Tradicinis rugpjūčio savaitgalis Panevėžio parapijoje

Jau tapo tradicija paskutinį rugpjūčio savaitgalį praleisti maldingai – ketverios pamaldos Dievo garbei, kuriose kartu meldėmės su vicesuperintendentu, parapijos administratoriumi kun. Raimundu Stankevičiumi.

Rugpjūčio 26 d. 10-ties žmonių grupė vyko į Papilį, kur pagerbėme žuvusių partizanų atminimą, padėdami gėlių prie paminklų, išklausėme kunigo pamąstymus apie pokario laikmetį, kovas už Lietuvos laisvę.

Ačiū tiems – likusiems giminaičiams, kurie įamžino partizanų amžino poilsio vietą, pastatydami paminklus. Dabar kiekvienas gali juos pagerbti – mes irgi pagiedojome keletą giesmių, mums talkino Papilio parapijos vargonininkė Vigilija Macienė.

Po to vyko į Kubilių Kapinių šventę. Čia buvo daugiau susirinkusiųjų. Susitikome su giminaičiais, draugais, pažįstamais, ne vienas aplankėme čia besiilsinčių artimųjų kapus. Maldoje prisiminėme visus tuos, kurie savo gyvenimu rodė mums kelią į ateitį, meldė Dievą, kad būtume laimingi, sveiki, darbštūs, teisingi ir dievobaimingi. Miela buvo kapinėse, kur kiekvienas kaurėlis aplankomas, prižiūrimas, skendi žieduose, pagerbtas artimųjų atmintimi, rūpestingu dėmesiu.

Pasibaigus šventei, palinkėjome vieni kitiems geros kloties ir Dievo vedimo ir atsisveikinome iki susiti-

kimo sekančiais metais.

Sekmadienį, rugpjūčio 27 d., 11 val. ir vėl dauguma susitikome Šilaičių Kapinių šventėje. Džiugu, kad susirinko nemažas būrys parapijiečių ir jų svečių. Nors dangus jau buvo apsiniaukęs ir nieko gero nežadėjo, bet lietaus nebuvo ir Šventė praėjo maloniai. Daugelis parapijiečių maldoje prisiminė savo artimuosius, klausėmės Šventojo Rašto skaitinių, susimąstyti kviečiančio pamokslo, giedojome giesmes, padėdami parapijos vargonininkės Bronislavos Simonaitienės.

Pasibaigus Kapinių šventei, vyko į bažnyčią sekmadienio pamaldoms. Klausėmės Šventojo Rašto žodžių, kunigo pamokslo, giedodami šlovinome Viešpatį ir šventėme Viešpaties Vakarienę.

Po pamaldų rinkomės tradicinei agapei, dalinomės išpūdžiais iš kelionės po Biržų kraštą, aptarėme būsimą išvyką į Dubingius ir dėkojome Dievui, kad galėjome atstovauti parapijai visose pamaldose. Kaip sako mūsų kunigas, Dievo Žodžio niekuomet nebūna per daug.

**Sigita Audickienė**  
*Palmyros Gričiūnienės nuotr.*



## ATSIPRAŠOME...

Giliai apgailestaujame ir pergyvename, kad praeitame *Vilniaus reformatų žinių numerio* (Nr.7-8 (179-180) straipsnyje *Budėjime dėl santarvės ir taikos* įsibrovė apmaudi klaida – neteisingai parašėme, kas tą dieną vargonavo Vilniaus reformatų bažnyčioje. Turėjo būti parašyta: **Atminimo vakaro metu muzikinius kūrinius atliko vargonininkė Gražina Petrauskaitė.**

Nuoširdžiai atsiprašome Gražinos! Labai džiaugiamės ir vertiname, kad Gražina daug sekmadieninių rytų praleidžia grodama mūsų bažnyčioje. Ji savo muzikavimu dažnai papuošia ir įvairius renginius mūsų bažnyčioje.

Rugsėjo 9 d., kai Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentai ir jų draugai iš Vokietijos pristatė vilniečiams ir svečiams Vilniaus reformatų bažnyčios istorijos tris etapus (ankstyvasis – maldos namai, sovietinis – kino teatras, po Nepriklausomybės atgavimo – vėl bažnyčia), Gražina vargonų garsais papildė ir iliustravo protestantų muzikinį paveldą. Esame jai labai dėkingi!

*Vilniaus reformatų žinių*  
leidėjai



## I N F O R M A C I J A

**Rugpjūčio 25 d.** Jurbarko, Vinco Grybo memorialiniame muziejuje atidaryta paroda *Reformacijai – 500. Vitražais iliustruota Biblija*, kurioje eksponuojamos jurbarkietės dailininkės Rasos Grybaitės vitražų fotografijos. Po parodos atidarymo Jurbarko rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje vyko konferencija *Reformacija vakar ir šiandien*, kurioje pranešimus apie Reformaciją ir jos raidą skaitė LELB vyskupas Mindaugas Sabutis, kun. doc. habil. dr. Darius Petkūnas, Jurbarko Kristijono Donelaičio ev. liuteronų kun. Mindaugas Kairys ir Crailsheimo (Vokietija) vyriausiasis meras Rudolfas Michl'as.

**Rugsėjo 7–23 d.** Vilniuje vyko didžiausia Lietuvoje senosios muzikos šventė – 27-ąją kartą pakvietė vilniečius ir svečius muzikos festivalis *Banchetto musicale*, kurio šių metų tema – visame pasaulyje minima Reformacijos 500 metų sukaktis. Nemaža dalis koncertų vienaip ar kitaip buvo susiję su Reformacijos paveldu, buvo prisiminta žymiausių ano meto muzikos kūrėjai. Vokiečių liuteronų kompozitorių muzika skambėjo koncerte *Jeremijo raudos*, kurį iš Valdovų rūmų tarptautinei auditorijai transliavo Euroradijas. Du koncertai buvo skirti Johano Sebastiano Bacho muzikai.

**Rugsėjo 9 d.** Vilniaus ev. reformatų bažnyčią buvo *okupavę* studentai iš Gedimino technikos universiteto ir jų partneriai iš Vokietijos. Mūsų bažnyčioje vyko devynias dienas trukusios tarptautinės studentų vasaros mokyklos *A Church is not a Church* darbų pristatymas – *Intervencijos bažnyčių erdvėse*. Šis projektas yra skirtas

atskleisti Vilniaus senamiesčio bažnyčių istoriją ir dabartinį kultūrinį potencialą.

**Rugsėjo 14 d.** Vilniaus Rašytojų klube vyko Vydūno (Vilhelmo Storostos 1868–1953) knygos *Sieben Hundert Jahre deutsch-litauischer Beziehungen* (liet. *Septyni šimtmečiai vokiečių-lietuvių santykių*) trečio leidimo, skirto autoriaus 150-ajam gimtadieniui paminėti, pristatymas. Knyga buvo parašyta Vokietijoje ir 1932 m. išleista Tižėje, bet beveik visas tiražas buvo nacių sunaikintas.

Renginyje Rašytojų klube dalyvavo trečio leidimo koordinatorius, Vydūno draugijos garbės narys, kunigas Miroslavas Danys iš Vokietijos, Vydūno draugijos garbės pirmininkas dr. V. Bagdonavičius, Mažosios Lietuvos istorijos tyrinėtojas dr. Algirdas Matulevičius ir kt. Renginį vedė dr. Domas Kaunas.



*Renginio vedėjas dr. Domas Kaunas ir kun. Miroslavas Danys*

**Rugsėjo 15 d.** Vilniaus regioninis valstybės archyvas paskelbė, kad Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba Reformacijos 500-osioms metinėms paminėti parengė virtualią parodą apie Kelmės, Vilniaus, Kauno, Radviliškio evangelikų liuteronų ir evangelikų reformatų bažnyčias, maldos namus ir kapines *Reformacijos pėdsakais Lietuvoje*. (<http://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt/virtualios-parodos/34/reformacijos-pedsakais-lietuvoje/exh-47>)

## Leidinio spaudos rėmėjas



Birbinių g. 4a, LT-02121, Vilnius  
tel.: +370 5 2627585  
mob.tel.: +370 655 24403  
Linksmoji g.5, LT-02041, Vilnius  
tel.: +370 5 2639004  
mob.tel.: +370 652 11944  
[www.klion.lt](http://www.klion.lt)

LAIDA EVANGELIKAMS  
„KELIAS“

„LRT Kultūra“ kanalu  
šeštadienį 9.15 val.,

kartojama tuo pačiu kanalu  
kitą šeštadienį 7.30 val.

Laidos redaktorius  
Tomas Pavilanskas-Kalvanas,  
el.p. [tomaspaka@gmail.com](mailto:tomaspaka@gmail.com)  
mob. tel. 8 676 05538

## Laiškus redakcijai galite rašyti:

Pylimo 20-13, Vilnius,  
Vilniaus ev. reformatų parapijos raštinė,  
el.paštas: [dalija@mail.lt](mailto:dalija@mail.lt)

Parengė Dalija Gudliauskienė,  
tel. 8 685 74 951

Redagavo, spausdino  
Genovaitė Mikalajūnienė,  
Damian Finer

## Leidėjas:

Vilniaus ev. reformatų parapija  
Tiražas 100 egz.

Leidėjai straipsnius taisto ir trumpina  
savo nuožiūra



Laikraštis platinamas už auką.  
Leidžiamas tik iš surinktų aukų.

